

בס"ד

שיעור הגר"א עוזר שליט"א ראש ישיבת אתרי

המתקיים בבית הכנסת "מאור ישראל", בראנד 18, הר נוף

בענין:

בגדי בהן גדול זמינוז

- תקפה -

נמסר בש"ק פ' פיקודי ה'תשע"ט

בש"ק פ' זכור ויקרא יחל השיעור אי"ה בשעה 21:30 כליל שבת

השיעור יהיה בענין:

מצות זכור

השיעור יהיה לעילוי נשמת ר' שלמה ב"ר בן ציון זצ"ל ור' שמואל יצחק ב"ר דוד זצ"ל

בברכת שבת שלום

המארגנים

בגדי כהן גדול ומינויו

בחמשה דברים האמורים בפרשה, לא פורע ולא פורם ואינו מטמא לקרובים ומצווה על הבתולה וכו', ואעפ"י שאינו 'כהן גדול' אך מרבין ליה מאשר יוצק'. וא"כ כהן גדול [בין שנמשח בשמן המשחה ממש בין שנתרבה בכגדים בלבד] שעבר, מה שמועיל בו סילוק בפה, זהו רק לענין המינוי שנתמנה לכהונה גדולה, שגם הוא נעשה בפה, אבל עדיין קיימת בו קדושת 'כהן משוח' החל ע"י משיחה בשמן או ע"י ריבוי בגדים וחלות קדושה זו אינה מסתלקת בפה, ועל כן דינו ככהן גדול, מלבד לענין פר יוהכ"פ ומנחת חביתין האמורים בכהן המשמש בלבד. [וכבר דנו הגרי"ז ובנו הגרי"ד (ב'חדושי הגרי"ז' סוטה מב) לבאר לפי"ז מדוע משוח מלחמה שוה לכהן גדול רק לחמשה דברים האמורים, ולא לשאר הלכות. ואכ"מ].

וזהו שכתבו התוס' שכהן שעבר יכול היה מדינא לשמש בארבעה בגדים מאחר ונסתלק בפה, כי מה שכהן גדול משמש בשמונה בגדים, זהו מחמת שם כהונה גדולה החל על ידי מינויו ולא מחמת משיחתו בלבד, הלכך כשנסתלק מהמינוי יכול לשמש בארבעה [אם לא משום דאין מורדין בקודש]. תדע דהלא קיי"ל (רמב"ם כלי המקדש ד, כא) כרבין (ביומא עג). שמשוח מלחמה משמש במקדש בארבעה בגדים, הרי שאין הבגדים תלויים בדין 'משוח' אלא בכהונה גדולה דוקא.

ובזה פירש הגר"ח מה דאיתא בנזיר (מו). כהן גדול ונזיר שפגעו במת מצוה - יטמא נזיר שקדושתו קדושת שעה ואל יטמא כהן גדול שקדושתו קדושת עולם. והלא לפי התוס' כהן גדול מסתלק בפה ומדוע קדושתו קדושת עולם? - אלא לפי המבואר הרי לא מועיל סילוקו אלא למינויו בלבד אבל על דינים הנובעים מהמשיחה אין מועיל סילוק.

וסי' גדול להגר"ח מדברי הרמב"ן (בפרשת שמיי) גבי אלעזר ואיתמר, שאעפ"י שהיו כהנים הדיוטים אך כיון שנמשחו בשמן המשחה הרי עשה דינם בימי המלואים, ואפשר בכל ימיהם, כדין משוח מלחמה לדורות שאינו פורע ואינו פורם ולא מיטמא לקרובים וכו' - שלכך כשמתו נדב ואביהוא, נצטוו שלא להתאבל עליהם, רק אחיהם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה'. ואין כוונת הרמב"ן שהיו משמשים כמשוח מלחמה ממש אלא הכוונה כנ"ל שקדושתם החלה ע"י המשיחה אינה מתבטלת מהם ומצד זה מצווים הם בפריעה ופרימה, רק שלא היה להם כהונה גדולה מפני שלא נתמנו ולכך שימשו בארבעה בגדים (ע' בחדושי הגרי"ז שם על סוטה).

ב ואף אם משוח מלחמה צריך משיחה בשמן בדוקא (עתי"י יומא לט), "ל דהיינו משום שאין מועיל ריבוי בגדים אלא בכהן המשמש בהם, אבל למאי דקיי"ל משוח מלחמה משמש בארבעה, אינו מתקדש בשמונה בגדים אעפ"י שבהם הוא נשאל באורים ותומים, ולכך נצרך שמן דוקא.

ג וכן נראה מלשון הרמב"ם בפירוש המשנה (רפ"ג דהוריות. לע' בתרגום החדש): כהן גדול אם עבר במום או זקן וכו"ב הוא עומד בקדושתו לפי ששמן המשחה שנמשח בו אינו מבטל מעשהו... אבל הנשיא אין לו גדולה אלא כשמצותו נעשית וכשבטל ענין זה הרי הוא כהדיוט. עכ"ד. הנה פתח ב'קדושה' ודכ"ג הבאה ע"י מעשה שאינה בטלה [וצ"ל שמש"כ 'שמן' לאו דוקא אלא ה"ה בריבוי בגדים, וכמו שתמה הקר"א שם שאין מסתבר לחלק ביניהם, דלא כסברת התוס'], ובין 'גדולה' שבנשיא שהיא בטלה כשבטל ענינה, כלומר כשאין לו שררה בפועל, אין לו מעמד אחר, שלא ככה"ג שאעפ"י ששררותו מתבטלת נשארת בו קדושה.

ד ויש סוברים שקדושת כהונה גדולה פוקעת ממנו, ופירש 'קדושת עולם' - מצד קדושת הכהונה שהיא לעולם, ולא קדושת כהונה גדולה. 'לע' במאירי 'במות... <

א 'ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו למשחה בהם מלא במ את ידם'. פרש"י: 'למשחה' - להתגדל בהם. 'למלא במ את ידם' - ע"י הבגדים הוא מתלבש בכהונה גדולה. כלומר ע"י לבישת הבגדים נעשה לכהן גדול, ככתוב בסמוך: 'שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבא אל אהל מועד לשרת בקדש', וילפינן מהאי קרא (ביומא ה) לריבוי בגדים שמתכהן בהם הכהן - שלמצוה צריך שבעה ימים, ובדיעבד די ביום אחד כלומר בשעה אחת.

והרמב"ן פירש שלשון משיחה בכתוב היינו משיחה בשמן ממש, וזהו 'למשחה בהם' - למשוח בבגדים [כלומר למשחם בשמן כשהם בבגדיהם] הכהנים הגדולים. 'ולמלא במ את ידם' - להקריב הקרבנות.

ולפרש"י שאין מדובר כאן על השמן אלא על הבגדים בלבד, יש לעמוד על כפל הלשון 'למשחה בהם ולמלא במ את ידם'; מאי ניהו 'משיחה' ומאי ניהו 'מילוי ידים', הלא לכאורה היינו 'להתגדל' היינו 'להתלבש בכהונה גדולה'. ויתכן שלכך נמנע הרמב"ן מפירש"י.

בתבו התוס' ביומא (יב: ד"ה כהן גדול) עפ"י הירושלמי, שכהן גדול מתמנה בפה ומסתלק בפה. ובה פירשו מדוע הכהן שמינוהו ביוהכ"פ תחת כהן-גדול שארע בו פסול, יכול מעיקר הדין לשמש בארבעה בגדים ככהן הדיוט, לאחר שחזר הראשון לעבודתו, אם לא מטעם 'מעלין בקדש ואין מורדין' - כי בעצם כבר אינו 'כהן גדול' שהרי מסתלק בפה. וצריך לבאר מה ענינו של מינוי הכהן בפה בנוסף על המשיחה בשמן או ריבוי בגדים. וממילא מה טיבו של הסילוק בפה.

עוד הקשה הטורי-אבן (במגילה ט) מדתנן (שם) אין בין כהן משמש לכהן שעבר [- זה הסגן שהחליף את הכה"ג שארע בו פסול, וחזר הראשון לעבודתו, הרי השני 'כהן שעבר'] אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה. והרי לפי הירושלמי כשנסתלק בפה שוב אינו כהן גדול כלל. וכן הקשה מהמבואר בהוריות (י) שכהן שעבר מביא פר כהן משיח". ובתשובת חתם סופר (יו"ד ה) יצא לחלק בין נעשה כה"ג בשמן המשחה, שעליו שנינו אין בין כהן המשמש לכהן שעבר, ובין כהן שנתרבה בבגדים בלא שמן, שכלפיו אמרו מסתלק בפה. אמנם זהו דבר מחודש, וגם קשה על כך מאותה משנה דתנן אין בין כהן משוח בשמן השמחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצוות. ומשמע שלענין שאר דברים זהו זה שוים.

ופירש הגר"ח (מובא בגני הגר"ח) ובחדושי הגרי"ז זבחים יח וסוטה (מב) ששני דינים הם; דין 'כהן משיח' ודין 'כהן גדול', דהנה מצינו (ביומא עג). שכהן משוח מלחמה שוה לכהן גדול

א בקר"א (הוריות י) נטה מדברי התוס' מכה קושיא זו, ומפרש שא"ל לבטל כהונה גדולה בפה אלא לעולם נשאר בכהונתו, וכוונת הירושלמי שמועיל סילוקו רק לענין שלא לעבוד עבודת כהן גדול. ונדחק לפרש דהיינו גופא טעמא ד'מעלין בקודש ואין מורדין' - לומר שא"ל להוריו מקדושת כהונה גדולה.

ובחז"א (הוריות טו, כא) פירש דלקוטא דמלתא נראה שלא סלקוהו ונשאר כהן גדול מן הדין [שהרי אף אם יסלקוהו לא יוכל לעבוד כהדיוט, משום מעלין בקודש ואין מורדין]. וכוונת התוס' דלולא דין דאין מורדין היו מסלקים אותו בפה והיה יכול לשמש ככהן הדיוט.

כהן משיח אעפ"י שנתקדש במשיחה קיי"ל דאינו משמש בשמונה בגדים מאחר ואין בו מינוי שררה של כהונה גדולה. וכמו כן כהן שמילא מקום כהן-גדול ואחר כך נסתלק בפה, אינו משמש בשמונה בגדים הגם שהוא מוזהר על האלמנה ככהן גדול מפאת קדושתו שהיא לעולם].

ב לפי האמור, יתבאר דבר נוסף בענין לבישת כהן גדול את בגדיו; -

הנה כתב הרמב"ם (כלי המקדש ח, יא-יב) בגדי כהונה מותר ליהנות בהן אפילו שלא בשעת עבודה, חוץ מן האבנט מפני שהוא שעטנז, אסור לכהן הדיוט ללבושו אלא בשעת עבודה. והשיגו הראב"ד: לא מחזור מן הגמרא כך אלא כל היום מותר במקדש. והכוונה לברייתא המובאת בגמרא (יומא טז). בגדי כהונה היוצא בהן למדינה אסור, ובמקדש בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה מותר. ופשטא דמלתא אף באבנט שהוא של כלאים. ואף אם נרצה לדחוק ולפרש דהיינו בשאר בגדים שאין בהם כלאים, אך בתוספתא (דכלאים, מובאת בתו"ש שם ע"ב) איתא שבמקדש אין בהם משום איסור כלאים ורק במדינה חייב.

וכתבו האחרונים (הג"ר רפאל מהמבורג ב'שאלת הכהנים תורה' ערכין ג; הגהות אמרי ברוך לחגיגה יז; בית הלוי ח"א ג) לדייק מלשון הרמב"ם הנ"ל לחלק בין כהן גדול לכהן הדיוט, שלא התירו שלא בשעת עבודה אלא לכהן גדול, והיינו משום דקיי"ל אינו מרצה אלא עודהו על מצחו, ונקטו האחרונים שצריך ללבוש את הבגדים לצורך הציץ. וזוהו דקדקו את לשון הרמב"ם בסוף הלכות כלאים 'כהנים שלבשו בגדי כהונה שלא בשעת עבודה אפילו במקדש לוקין מפני האבנט שהוא כלאים ולא הותרו בו אלא בשעת עבודה שהיא מצות עשה כציצית'. והשיג הראב"ד מהגמרא ביומא כנ"ל, ועוד הוסיף: 'ומאי דקאמר מפני האבנט שהוא כלאים אינו - דאטו חושן ואפוד מי לית בהו כלאים'. אך לפי האמור דקדק הרמב"ם לכתוב אבנט דוקא, כי בשאר כהנים מיירי שאין להם כלאים אלא באבנט, אבל לענין אפוד וחושן דכהן גדול, אכן מותר אפילו שלא בשעת עבודה.

אמנם הג"ר ברוך פרנקיל ביאר במקום אחר (שו"ת עטרת חכמים יו"ד כג) באופן נוסף את החילוק שבין כהן גדול לכהן הדיוט, שבכהן גדול ישנו קיום מצוה בעצם לבישת הבגדים גם בלא עבודה כלל, וכמו שמורה לשון הרמב"ם בספר המצוות (עשה לג): וכבר בא בספרי שלבישת בגדים אלו היא מצות עשה, והוא אמרם מנין שאין אהרן לובש בגדים אלו לגדולתו אלא כמו מקיים גזרת המלך.. לקיים הצווי שצוה השם יתעלה למשה בד, והוא שילבש בגדים אלו תמיד במקדש.

ובן מתבארים הדברים מתוך דברי הרמב"ם בחיבורו הגדול, שכתב בהלכות כלי המקדש (ז, ט): 'ובית יהיה לו מוכן במקדש והוא הנקרא לשכת כהן גדול, ותפארתו וכבודו שיהיה יושב במקדש כל היום ולא יצא אלא לביתו בלבד בלילה או שעה או שתים ביום'. ועוד כתב (שם ח, ט): 'כהן גדול מניח בגדי זהב בלשכה שלו בלילה או בעת שיצא מן המקדש'. הרי מבואר שמצוה עליו לישב כל היום במקדש כשהוא לבוש בבגדיו, ורק כשיוצא מן המקדש מניחם בלשכה ויוצא. וכבר הקשה הגרי"ז (בקונטרס על יומא טז) כיצד יושב בלשכתו עם בגדיו והלא הלשכה

ונראה לבאר הדברים ולחדדם עפ"י דברי הרמב"ם בהגדירו את הכהן הגדול (פ"ד מהלכות כלי המקדש העובדים בו ה"ב) 'ומנין כהן גדול, הוא ראש לכל הכהנים', והמשיך שם לבאר שהוא עומד מעל כל המשרות שבמקדש, נמצא שכל עניני המקדש נחתכים על פיו. הרי שמלבד קדושת כהן גדול המבדלתו משאר כהנים, כמו שכתב בספר החינוך (מצוות ער ערב) שכל הכהנים קדושים והכהן הגדול קדש קדשים [ומקור לדבר יש עפ"י פירוש המלבי"ם (בסוף סדר תצוה) על 'וכפר אהרן על קרנתו וגו' קדש קדשים הוא לה' - דקאי על אהרן דכתיב ברישא (לא על המזבח כפרש"י)], והביא שמצינו לשון 'קדש קדשים' על אהרן בספר דברי הימים (-א כג, יג) 'ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים', מלבד זאת יש לו גדולת שררה על שאר הכהנים, והוא הנגיד על בית ה' ככתוב בדברי הימים (-א ט, יא ועוד), וכדאיתא בירושלמי (שקלים פ"ה ה"ב). [ושם איתא עוד (והרמב"ם השמיט) שהוא החותם על האוצרות בבית המקדש. וזה ענין פך השמן שמצאוהו חתום בחותמו של כהן גדול - כי הוא הממונה על כל הבית ואוצרותיו].

ובזה מובן הדין שאמרו בירושלמי (מובא בתוס' מגילה ט: ובתו"י יומא יב: בהרחבה - כפירוש הריב"א) שכהן גדול שנטמא ביוהכ"פ ונכנס אחר תחתיו, הפר בא משל הראשון ולא משל השני. והלא הפר צריך להיות של הכהן הגדול והרי עתה השני משמש ולא הראשון - אלא שמצד דין השררה בעצם נשאר הראשון בכהונתו הגדולה, ואילו זה המשמש תחתיו רק מחליפו באופן זמני, הלכך אפילו לא הקדיש הראשון את הפר עד שלא נכנס זה - מביאים פר משל ראשון".

ומה תואם הדבר עם המבואר בדברי הרמב"ן (ר"פ תצוה ובפרשת ויקהל) שבגדי כהונה גדולה, החשן האפוד הציץ והמעיל, כולם בגדי מלכות הם, כפי שמצינו בכמה מקומות במקרא - והיינו משום שהכהן הגדול הוא ה'מלך' לכל הכהנים ולכל הנוגע למקדש. ואם כן נראה ששררה זו נעשית על ידי המינוי שממנים אותו בפה. נמצאת אומר שדין 'כהן משיח' שאמר הגר"ח, היינו קדושת הכהן המשיח החלה ע"י משיחה או לבישת הבגדים, אבל בכך אין די להיות בשררת כהונה גדולה אלא על ידי מינוי שממנים אותו, ומינוי זה יכול להתבטל בפה גם כן, בכך שמסלקים אותו משררתו, אם כי קדושת המשיחה נשארת.

ערת מובנת כפילות לשון הכתוב 'ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו, למשחה בהם - היינו גדולה ושררה של הכהן הגדול, כלשון רש"י: 'להתגדל בהם, שיש משיחה שהיא לשון שררה, כמו לך נתתים למשחה, אל תגעו במשיחי' - 'ולמלא במ את ידם' - היינו קדושת כהונה גדולה הבאה ע"י ריבוי בגדים. וכפי המוסבר שבגדי כהונה גדולה, מלבד מה שהם מיוחדים לכהן גדול מפני קדושתו המיוחדת, הרי הם בעצם בגדי מלכות ואין לובשם אלא מפני שנעשה לנגיד ותהי משרתו על שכמו, רק אז כשר הוא ללבוש את הבגדים [שלכך

ה אם מסתבר שבאותם ימים משמש זה הנכנס, הרי הוא כהן גדול גם לענין השררה ולא רק לענין הקדושה, ועל כן עובד הוא בשמונה בגדים שלא ככהן משוח מלחמה, ומסתבר שפצותו ליטב במקדש עם הבגדים תמיד כדלהלן, וגם בגדיו שבלו ייעטנו גניזה כדין 'בגדי קדש' כמבואר להלן. מ"מ עיקר הנגידות והשררה על הבית עדיין הם אצל הראשון. [וצ"ע כיצד הדין כשנפסל הראשון קודם יוהכ"פ, ימים או עשור].
ואם מת הראשון, נראה שהפר בא מהשני שהרי עתה הוא הכהן העיקרי [אלא שאם כבר הפריש הראשון פר, כתב הרמב"ם שהוא קרב מפני הטעם המובא בגמרא, דאפקריה רחמנא לכל אחיו הכהנים].

אך לפי האמור מובן שיש לחלק בין בגדי כהן גדול לבגדי כהן הדיוט¹; בגדי כהן גדול קדושתם מצד עצמם ולא רק מכשירי עבודה שהרי הם בגדי שררה ומלכות ומצות לבישתם תמיד, הלכך טעונים גניזה. לא אמר הריטב"א שבגדי כהונה קדושתם קדושת דמים בלבד אלא בשאר בגדי כהונה שהם רק מכשירים את הכהן לשרת על ידם אבל אינם 'קודש' מצד עצמם. ועיקר החילוק נמצא בסוף ספר חמדת ישראל עפ"י דברי הרמב"ם בספר המצוות, והרי נתבאר טעמו.

ויסוד לחילוק זה נראה מדברי הרס"ג בספר המצוות (ח"ג סב), דהנה דעת הרמב"ם למנות לבישת בגדי כהונה כמצוה לעצמה במנין המצוות. והרמב"ן חולק (והארכנו בענין זה אשתקד). ודעת הרס"ג ממוצעת, שמנה לבישת בגדי כהן גדול למצוה ולא לבישת שאר כהנים. ובאור דבריו פשוט לפי הנ"ל; לבישת כהן גדול אין ענינה כהכשר לעבודה אלא עצם הלבישה היא המבוקשת, שלא כלבישת כהן הדיוט שהיא רק כמכשיר לעבודה.

ולבשנדרקק נראה שמקרא מפורש הוא (בפרשת תשא לא, י): 'ואת בגדי השרד, ואת בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן'. בגדי אהרן הם 'בגדי הקדש' [קדושת הגוף] ואילו בגדי שאר הכהנים אינם אלא 'לכהן' - לשמש (כתרגומו).

וברמב"ן פירש 'בגדי השרד' - בגדי הכהן הגדול [דלא כפרש"י שהם כיסויי הכלים], היחיד שבעם, כמו 'ובשרידיהם אשר ה' קורא'. ומפרש ש'בגדי השרד' ו'בגדי הקדש' הן שתי מעלות בבגדי הכהן הגדול; בגדי מלכות ובגדי קודש אשר מכהן בהם. והן הן שתי הבחינות הנ"ל שבכהן הגדול. ולפי המבואר לעיל נמצא שעיקר שם 'בגדי קדש' בא להם מפני שהם בגדי מלכות ויש מצוה לבישתם תמיד, וממילא הם משמשים לקידושו ולהכשר עבודה, מאחר ואלו הם בגדי הראויים לו מצד חשיבותו.

דוק ותשכח שבכל מקום בתורה לא נקראו 'בגדי קדש' אלא בגדי הכהן הגדול, הן בבגדי לבן דיוהכ"פ הן בשמונה בגדים, אבל לא בגדי כהן הדיוט - כפי שדקדק הגרי"פ פפערלא (על הרס"ג שם). והיינו כנ"ל שרק הם קדושתם קדושה בעצם מצד לבישתם המחויבת תמיד, משא"כ בגדי כהן הדיוט שאינם אלא לצורך עבודה.

זמה נעים לפי"ז דקדוק לשון הכתוב (בר"פ תצוה) 'ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת' - מה שהם 'בגדי קדש' כלומר שקדושתם קדושת הגוף, מפני שהם 'לכבוד לתפארת', בגדי מלכות ויקר, הלכך לבישתם מצוה לעצמה ולא רק לצורך השירות.

והנה הגר"ח (בענין שאלה באורים ותומים) הקשה סתירה בדברי הרמב"ם, שמצד אחד פסק שריבוי בגדים מועיל לעשותו כהן גדול אף כשאינו עובד בהם, הרי נראה שנקט שיש רת לבישת בגדי כהונה גם שלא לצורך עבודה [ודלא כרש"י וש"ר

שיושב בה ודאי אינה קדושה בקדושת עזרה, וכיון שאינה במקום הראוי לעבודה אם כן בכלל 'מדינה' הוא [והביא שם מדברי המדרש והתו"י שבכל הר הבית מותר לו ללבוש בגדיו. ותמה על טעם הדבר].

אך לפי האמור מובן הדבר, כי זה שכהן גדול יושב בלשכתו עם בגדיו היינו משום שבגדיו אינם רק בגדי שירות בעבודת הקודש כבגדי כהן הדיוט, אלא הם משמשים כ'בגדי מלכות' שלובשם לכבוד ולתפארת במקדש, והרי מאותו הטעם יושב הכהן הגדול במקדש בכל עת, כי הוא הנגיד אשר על הבית וכל מעשי הבית ועניניו מנוהלים על פיו, ואם כן בדין הוא שיהא יושב בבגדי שררתו באותה שעה. וכמו שדקדק הרמב"ם בלשונו 'ותפארתו וכבודו שיהיה יושב במקדש כל היום' - וזה על פי לשון הכתוב 'ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת', כלומר בגדי מלכות (כמו שפירש הרמב"ן), והוא הוא הטעם שיושב בבגדים אלו במקדש תמיד.

והוא"ל וכן הרי שגדר 'מקדש' לענין זה אינו תלוי במקום עבודת הקרבנות דוקא אלא בכל המקום אשר שם 'מקדש' עליו. והרי זה גופא הטעם שכהן גדול מותר לבישת בגדיו אף שלא בשעת עבודה ואין בדבר איסור כלאים, מפני שיש קיום מצוה לבישתו את בגדיו 'תמיד במקדש' כנ"ל. והיינו משום שצריך שיהא מלוּבש בבגדי שררתו כל זמן שהוא מקיים את תפקידו לעמוד בבית ולנהלו¹.

ג בגדר זה יבואר ענין נוסף שיש בו נפקותות להלכה וגם באור דקדוקי המקראות; -

התו"ם בקדושין (נד) נקטו שבגדי כהונה יש עליהם קדושת הגוף ככלי שרת, ואינם מתחללים במעילתם. ואולם דעת הרמב"ן והריטב"א שבגדי כהונה אינם ככלי שרת אלא מכשירי עבודה ואינם משמשים לעבודה בגופם הלכך קדושת דמים עליהם ויוצאים לחולין. ויש לשאול על דעה זו ממה שפסק הרמב"ם (כלי המקדש ה,ה), בגדי כהן גדול שבלו גונזים אותם. והנה בגמרא (ביומא כד ועוד) לא מצינו שייטענו גניזה אלא בגדי לבן של כהן גדול ביום הכפורים דילפינן מ'והניחם שם' שלא ישתמש בהם שוב, אבל היכן מצינו כן בכל בגדי כהן גדול שבלו. וכבר הראה הגרי"ז (בכריתות ו). שמקור הדברים הוא באבות דרבי נתן (מא, יב). ופירש שאין זו הלכה מיוחדת של גניזה בבגדי כהן גדול אלא דין הוא בכל כלי המקדש שכשנתקלקלו נגזים, ובכלל זה בגדי כהן גדול [שלא כבגדי כהן הדיוט שיש בהם שימוש לעשיית פתילות כדברי הרמב"ם שם]. וכל זה צריך עיון לדעת הסוברים שבגדי כהונה אין בהם קדושת הגוף ככלי שרת אלא יש להם פדיון, אם כן מדוע נגזים [ואין לומר כתירוץ האחרונים' שגזרת הכתוב היא מ'והניחם שם' שהרי כאמור דין כללי הוא אף בבגדי זהב שלא גילה בהם הכתוב].

ח אך באדר"ג שם איתא 'בגדי כהונה ובגדי כהן משיח', ומשמע שכל בגדי כהונה כן הוא [באותם שאינם עומדים לפתילות]. וע"כ צ"ל דמדברנן הוא שהצריכו גניזה, או אולי מדין תשמישי קדושה. [יש להעיר מדיק לשון רבנו בחיי (תצוה כח), שאפילו חשן ואפוד אסורים שלא בשעת עבודה משום כלאים. ושמוא לאו דוקא אלא כוונתו במדינה].

1 צ"ע היכן היו חוגרים שאר הכהנים את האבנט, האם היה מותר להם ללבוש מחוך לעזרה או שמוא לא הותר אלא במקום הראוי לעבודה ממש.

2 ע' שעה"מ מעילה ה,יד.

מחנכים אותו באבנט. אביי אמר: לובש שמונה בגדים ומהפך בצניורא. ורב פפא הסיק: עבודתו מחנכתו [כלומר עבודתו בבגדי לבן, הואיל והיא עבודה המיוחדת לכהן גדול הרי הוא מתחנך בה אעפ"י שאינו לובש אלא ארבעה בגדי לבן ככהן הדיוט]. וקשה, לפי הרמב"ם מה כל הנידון בגמרא, ומדוע הוצרך אביי לומר שלובש ומהפך בצניורא, הלא יכול ללבוש שמונה בגדים בלא עבודה ולהורידם ודיו בכך להתכהן בכהונה גדולה [וא"ת גם לפי שאר הראשונים הלא יכול להתכהן במשיחה בלבד - כבר פירשו בתוס' ישנים ובריטב"א שהנידון הוא לאחר שנגזר יאשיהו את שמן המשחה].

כזו כן יש להקשות על שיטת הראב"ד (בפירושו לתו"כ פר' אחרי ח) שפירש דברי הירושלמי המובאים לעיל שכהן גדול מתמנה בפה ומסתלק בפה, שהיא גזרת הכתוב מיוחדת לכהן הנכנס לעבוד ביוהכ"פ תחת הכהן שארע בו פסול, שאינו צריך משיחה וריבוי בגדים כבשאר ימות שנה אלא מתמנה בפה (וכן מדויק הלשון בירושלמי¹), וא"כ מה הקשו בגמ' במה מתחנך.

זנראים דברי הג"ר יחיאל מיכל פיינשטיין (נדפס ב'הפרדס' ויצא לאור לאחרונה בחידושי הגרי"מ פיינשטיין) שייסד והראה שבדין מנחת חינוך של כהן הנכנס לעבודה, או כהן הנכנס לכהונה גדולה, איכא תרי מילי: א. חובת הבאת קרבן. ב. תורת 'חינוך'. הוי אומר: מלבד מה שמתרבה לכהונה גדולה ע"י השמן או הבגדים, אינו מתכשר לעבודה אלא על ידי שמתחנך לכהונה. וחינוך זה נעשה לכתחילה בהקרבנות מנחת חינוך, אבל בדיעבד אפילו בכל עבודה אחרת הנעשית בצורה של עבודת כהן גדול, דהיינו בשמונה בגדים וכד' - בעבודה זו מתחנך הכהן לשמש בכהונה גדולה בפועל, שכן הוא גדר 'חינוך' בכל מקום - כניסה לתפקיד החדש ע"י התחלת העבודה (כדפרש"י בפרשת לך).

זבזה פירש דברי הרמב"ם (ספ"ה מכלי המקדש. ומקורו בתוספתא וירושלמי סוף שקלים): 'אין הכהן עובד תחלה, וכן כהן גדול אינו עובד תחלה עד שיביא עשירית האיפה משלו, ועובד בידו'. ומה צורך יש שהעבודה נעשית בידו דוקא, והלא בכל מקום מועילה הקרבה על ידי אחר.

זהנה בסוגיא במנחות (עח). איתא שכהן גדול המתקרב לעבודה צריך שני עשרונות האיפה, אחת להמשחו [מנחת חביתין שבכל יום] ואחת לחינוכו [היא מנחת חינוך הנ"ל, ומעשיה כמנחת חביתין אלא שאינו חוצה]. ואם לא עבד עבודה כשהיה כהן הדיוט - מביא שלש [אחת נוספת בתורת כהן הנכנס לעבודה בפעם הראשונה. בדרך אגב, האו"ש (כלי המקדש ה'ז) הביא שבירושלמי (שקלים ז) משמע שמביא שתים. ופירש שנחלקו האם קדושת כהן גדול בנויה על קדושת כהונה רגילה או קדושה אחרת היא, ותלה נידון זה במחלוקת אמוראים והסוגיות. ואכ"מ]. והנה הרמב"ם בהביאו הלכות אלו (כלי המקדש ספ"ה) כתב: 'אין הכהן עובד תחלה, וכן כהן גדול אינו עובד תחלה עד שיביא עשירית האיפה משלו, ועובד בידו וכו'. ואם עבד קודם שיביא עשירית האיפה, וכן כהן

שסוברים שצריך לעבוד בהם, הגם שהבגדים מקדשים ולא העבודה - אך אין נחשבת 'לבישה' אלא בעבודה], ומאידך כתב הרמב"ם שלא הותרו כלאים בבגדי כהונה אלא בשעת עבודה.

אך לפי האמור לא קשיא - הא בכהן גדול הא בכהן הדיוט; בכהן גדול יש מצוה אף שלא בשעת עבודה וגם הותרו הכלאים כמדויק מדברי הרמב"ם, ולכך מתרבה בעצם לבישת הבגדים בלא שום עבודה. ורק בכהן הדיוט כתב שנאסרה לבישת כלאים שלא בשעת עבודה.

ד בתרגום אונקלוס ויונתן בן עוזיאל נראה פירוש נוסף בכתוב 'למשחה בהם ולמלא בהם את ידם', שכן תרגמו: לרבאה בהון ולקרבא בהון ית קרבנהון. [במקצת ספרים מתורגם 'למשחה' - לְדַבְּרָא במקום רבאה. וטעות הדפוס היא שנשתרבה ע"י חילופי ר-ד ב-כ בגלל דמיון צורתם. שאין ענין טהרה לכאן². ומצוה קן]. הנה תרגמו 'למשחה' - 'לרבאה', היינו לשון גדולה, וכמו 'ואת אהרן ואת בניו תמשח' (שמות לל) - תרגומו תרבי, ופרש"י לשון גדולה. וכן לשון 'כהן מרובה בבגדים' האמור בכל מקום, מתפרש לפי זה מלשון גדולה ולא מלשון ריבוי-כמותי של בגדים, אלא כמו 'מרובה בבגדים' - מתגדל בכהונתו ע"י הבגדים. וכן הוא לשון הרמב"ם (כלי המקדש ד, יב וכיו"ב בעוד מקומות): 'כשם שמתרבה בשמן המשחה כך מתרבה בבגדים'.

ארא שמה שתרגמו 'למלא בהם את ידם' - לקרבא בהון ית קרבנהון, צריך באור, שאין נראה לפרש הכוונה לקרבנות המלוואים, שהרי אלו לא היו אלא לשעתם והלא כאן מדובר גם על בניו אחריו כאשר מתמנים לכהונה גדולה. וגם אין הכוונה לומר שמתרבים לכהונה ע"י לבישת הבגדים בשעת הקרבת הקרבנות דוקא [כדעת רש"י שאר ראשונים] כי אז היה לתרגם 'ית קרבניא' כלומר קרבנות סתם, ומהו 'קרבנהון' - קרבן שלהם. ובפירוש רבי אברהם בן הרמב"ם הביא בשם זקנו רבי מיימון שפירש כוונת התרגום למנחת חינוך של הכהן בהיכנסו לעבודה [להוציא מאותם שהלעיו על התרגום לומר שהכוונה לקרבנות מילואים. וזה תימא שהרי הכתוב מדבר גם על בני אהרן לדורות, כאמור]. אך זה טעון ביאור, הלא מקומה של מנחת חינוך בפרשת צו ומה ענינה לפרשת בגדי כהונה.

בזובר, נחלקו הראשונים בדין כהן המתרבה בשמונה בגדים [לכתחילה שבעה ימים רצופים, ובדיעבד אפילו בפעם אחת כזכר לעיל]; דעת רש"י ושאר הראשונים שצריך לעבוד עבודה עם הבגדים ורק כך הוא נעשה כהן גדול, ואילו דעת הרמב"ם נראית (כלי המקדש ד, יב-יג) שבלבישה בעלמא מתרבה. והקשה הגבורת-ארי (ביומא ה ושם יב) על דבריו מסוגית הגמרא (שם יב). שדנה בכהן גדול הנכנס תחת הכהן שארע בו פסול ביום הכפורים: פשיטא אירע בו פסול קודם תמיד של שחר - מחנכין אותו בתמיד של שחר, אלא אירע בו פסול אחר התמיד במה מחנכין אותו? ותירצו בכמה אופנים: רב אדא בר אהבה אמר:

יא לכאן כן משמע מדברי הרמב"ם (עיוהכ"פ א, ג) שכתב 'זה שנכנס תחתיו אינו צריך חינוך אלא עבודתו מחנכתו ומתחיל מעבודה שפסק בה הראשון' - ומשמע שאף משיחה בשמן אינו צריך אף למצוה. וזה לכאן כפירוש הראב"ד. [א"כ נימא שסבר הרמב"ם שאין למשוה בשבת ויו"ט כמוש"כ הרמ"ע מפאנו בתשובה קב. אבל מפשט דברי התו"י נראה שמותר למשוה ביוהכ"פ לצורך עבודת היום].

ובספר 'הגה האריה' בהוריות יא: צדד עפ"י הירושלמי שלעולם אין מושיחים שני כתנים גדולים בידו אחד וע"כ כשאחד נפסל אין השני נמשח. ויישב בזה כמה דברים אלא שהעיר על כך מדברי הראשונים. אך יש מקום לקיים דבריו רק בכהן גדול המתקן ביוהכ"פ ומשום דרשא דתו"כ הנ"ל.

ט ועוד, אילו היתה הכוונה לטהרה, לא היה לתרגם 'לדכאה' שהוא תרגום של 'לטהר', אלא הול"ל לדכויאת (לטהרה) - על משקל 'למשחה'.

י כן היא הגרסה במשנה הוריות יא: וכן משמע לפי הנאמר להלן בבאור הסוגיא ביומא שרוב פפא עבודתו בארבעה בגדי לבן מחנכתו, ופשט הדברים משמע לכאורה שמתקיים בכך דין 'ריבוי בגדים' - הרי שאין הדבר תלוי בבגדים הרבים אלא ריבוי לשון גדולה.

שעובד באבנט זה²⁷]. ואבי תירץ שלובש שמונה בגדים ועושה עבודה כלשהי, ורב פפא תירץ שע"י עבודת היום מתחנך מפני שאינה כשרה אלא בו והרי עבודתו זו מראה על כהונה גדולה, וחינוכו ועבודתו באין כאחת²⁸.

הרי לפי זה, כוונת התרגום 'לקרבא ית קרבניהון' מבוארת היטב; הבגדים משמשים להתחנך בהם בהבאת קרבן חינוך של הכהנים בעצמם, שעל ידי העבודה 'בידם' כשהם לבושים בבגדי כהונה או בבגדי כהונה-גדולה, נכנסים הם לעבודה, ולכתחילה נעשה הדבר במנחת חינוך מיוחדת. נמצא שזו כוונת כפילות הדברים לפי התרגום: 'לרבאה בהון ולקרבא בהון ית קרבניהון' - הריבוי להיות כהן גדול, והחינוך בהקרבה בעצמם לצורך הכשר העבודה. ושני אלו נעשים באמצעות בגדי הכהונה, ועל כן ענינם לפרשה זו.²⁹

נמצינו למדים שלשה פירושים בכוונת הכתוב 'למשחה בהם מלא במ את ידם', כשכל פירוש מצביע על כפל ענינים אחר:

לפירוש רש"י המדובר כאן על שתי פנים בכהונה גדולה; השררה והקדושה.

לפירוש רמב"ן אמורות כאן שתי דרכים לריבוי הכהן: על ידי משיחה בשמן וע"י לבישת הבגדים.³⁰

ולפירוש התרגום מדובר על שני דברים הנצרכים כדי לשמש בכהונה גדולה; הריבוי לעשותו כהן גדול, והחינוך להכשר העבודה.

יג ומפירוש רבנו חננאל משמע לכאורה שפירש בלבישת אבנט בלי עבודה. ולכאורה משמע מדבריו שאין צריך חינוך נוסף, שלא כפי האמור. אך יש מקום לומר שגם הוא מודה בעיקר הדבר שצריך חינוך אלא נקט שזה פשוט לגמרא שמתחנך בעבודת היום והקושיא היתה רק על הריבוי.

יד לפירוש זה שנידון הגמרא מוסב רק על חינוך, לכאורה אין לנו מקור לומר שעבודתו בבגדי לבן תועיל לענין ריבוי בגדים כי "ל להרמב"ם שלעולם צריך ללבוש הבגדים בשביל ריבוי וע"ז לא היתה שאלה בגמרא, ורק החינוך בפועל נעשה ע"י העבודה. אך מהשוואת הגמרא לכלי שרת דמכאן ואילך אין בהם משיחה אלא עבודתן מתחנכתן משמע יותר דהכא נמי סגי בעבודה וא"צ שום דבר אחר. וכ"מ מפשטות דברי הרמב"ם בפ"א מהל' עיוהכ"פ. והיינו או מטעם שגם בגדי לבן מרבים הכהן כמו בגדי זהב, או כדברי הראב"ד דגוה"כ ביוהכ"פ שאין צריך ריבוי בבגדים.

טו וכן הוא התרגום בפרשת אמור על הכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן השמחה ומלא את ידו ללבוש את הבגדים - 'די קריב ית קרבניה למלבוש ית לבושיא'.

ורש"י כאן מפרש 'מלאות את ידם' ע"י הבגדים הוא מתלבש בכהונה גדולה. ולעיל (פסוק מא) גבי אהרן ובניו פירש לשון חינוך - ולפי האמור הרי אלו שני ענינים. ונראה ששינה מפני הטעם המבואר בפנים, כי שם מדובר על התחנכותם לכהונה בקרבנות המילואים, ואילו כאן מדובר על בגדי הקודש של כהן גדול לדורות, ככתוב 'ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו', לכך פירש דקאי על הבגדים, אבל התרגום מפרש אף לדורות משום חינוך.

טז ואמנם כל אחד מהם מועיל מבלעדי השני (ערמב"ם כלי המקדש ד, יג, וכמוש"כ בחזו"א מנחות כב, ט), אבל לכתחילה צריך את שניהם. ושעור הכתוב שהבגדים משמשים לריבוי הכהן הגדול ע"י משיחה בשמן כשואר לבוש בהם וע"י לבישתם שבעה ימים.

גדול שעבד בכהונה גדולה קודם שיביא עשירית האיפה - עבודתו כשירה. כהן שלא עבד עדיין מימיו שמנוהו כהן גדול הרי זה מביא עשירית האיפה ועובדה בידו בתחלה כשאר חינוך כל כהן הדיוט ואח"כ מקריב עשירית האיפה שנייה שהיא חינוך כהן גדול ואח"כ מקריב עשירית האיפה שלישית שהיא חביתי כהן גדול שמקריב בכל יום'. ויש לדקדק שבמנחה הראשונה כתב ושנה שעובדה 'בידו', משא"כ בשניה ובשלישית. [דקדוק זה חוזר בהלכות מעשה הקרבנות (יבד), כשמפרט הרמב"ם את המנחות השונות; במנחת חינוך כתב שמקריב אותה הכהן 'בידו', ולא כתב כן במנחת חביתין שבכל יום].

זפירש הגרי"מ שאמנם מדין חובת קרבן אין צריך לעשות בידו דוקא, וודאי יכול להקריב ע"י אחר כמו בשאר כל הקרבנות, ורק לדין 'חינוך' צריך שיעשה הכהן בידו, שבכך הוא נכנס לעבודה [וזהו 'מילוי ידים' שבכל מקום כדמפרש רש"י, ע"י תחילת העבודה בפועל]. וכשמביא הכהן הגדול שתי מנחות חינוך, הרי בהקרבת הראשונה בעצמו בבגדי כהונה גדולה, כבר נתחנך לכיהון כהונה גדולה שהרי בדיעבד כל עבודה שנעשית בידיו בתורת כהונה גדולה, כלומר בשמונה בגדים - מתחנך בה, וכמו שכתב הרמב"ם שם שאם עבד קודם שהביא מנחת חינוך - עבודתו כשרה [וכמוכח הדבר מהסוגיא ביומא הנ"ל בכהן גדול שנכנס ביוהכ"פ לעבודה, כמוש"כ המשנה-למלך], והיינו משום שכל עבודה בתורת כהן גדול היא מחנכתו. ואמנם עדיין חובת 'קרבן' עליו של מנחת חינוך לכהונה גדולה, אבל ידי 'חינוך' יצא בראשונה, לכך הדין שצריך לעשות 'בידו' אינו שייך אלא בראשונה.

זפירש היטב לפי זה את סוגית הגמרא ביומא³¹; אמנם לדין 'ריבוי' די בלבישת בגדים בלא עבודה (להרמב"ם) או אפילו במינוי בפה (ביוהכ"פ - להראב"ד), אבל נידון הגמרא היה במה מתחנך הכהן לעבודה ביוהכ"פ; בשלמא קודם התמיד הרי מתחנך בהקרבת התמיד בשמונה בגדים, אבל אם נכנס לאחר התמיד במה יתחנך והלא מנחת חינוך אינה דוחה את יום הכפורים שהיא קרבן יחיד ואין קבוע לה זמן, ועבודת היום הלא נעשית בבגדי לבן ואין ניכרת בה עבודת כהונה גדולה. ותירץ רב אדא בר אהבה שמתחנך ע"י האבנט, שהיה שונה מאבנטו של כהן הדיוט. והיינו ע"י עבודתו באבנט זה [וכמו שפירש בגבורת ארי, דמיירי

יב וכעיקר הפירוש בסוגיא כתב גם בבית ישי' סי' לב אלא שבגדודי הדברים הלך בדרך שונה.

עיקרי דברים

אעפ"י שיש בהם כלאים, כי כן מצוותו בלבישת בגדיו במקדש

תמיד. (ב)

א רק בגדי כהונה של כהן גדול נקראו בתורה 'בגדי קדש'. ונראה שקדושתם קדושת הגוף ככלי שרת, וטעונים גניזה (אדר"ג, רמב"ם). לא נחלקו הראשונים בבגדי כהונה אם קדושתם קדושת הגוף או קדושת דמים אלא בבגדי כהן הדיוט שהם כמכשירי עבודה, משא"כ בגדי הכהן הגדול כאמור. (ג)

ב נחלקו הראשונים האם ריבוי בגדים הנצרך לכהון הכהן-הגדול, אמור רק כשעובד בבגדים (רש"י ושאר ראשונים) או אפילו בלבישה בלא עבודה (רמב"ם). ואולם גם לפי דעה זו אין די ב'ריבוי' כדי לכהן בפועל אלא צריך גם 'חינוך' להיכנס לעבודה. וכן הדין לדברי הראב"ד שביום הכפורים אין צריך בריבוי בגדים לכהן הנכנס, מ"מ צריך שיתחנך בעבודה (הגרי"מ פינשטיין).

ג חינוך זה נעשה לכתחילה במנחת חינוך שמקריב בידו דוקא בריעבר או כשאי אפשר, יכול ה'חינוך' להתבצע בכל עבודה שעושה הכהן בעצמו כשהוא לבוש בשמונה בגדים, שבכך נתראית עבודתו כעבודת כהן גדול. ולדברי רב פפא [וכן קיי"ל], מתחנך בעבודה המיוחדת לו אפילו בלא לבישת בגדים המיוחדים לכהן גדול, כגון עבודת יום הכפורים בבגדי לבן.

ד מקור דין ה'חינוך' הוא מהאמור בבגדי כהונה 'למשחה בהם [היינו ריבוי] ולמלא במ את ידם [היינו חינוך]' -

כתרגומו (ד)

א שני דינים בכהן גדול; א. קדושתו המיוחדת אשר ממנה מסתעפים איסורי קדושה מסוימים. ב. שררתו להיות ראש לאחיו הכהנים ונגיד בית המקדש. לדברי התוס', המינוי לשררה נעשה בפה ומסולק בפה, ואולם הקדושה נשארת לעולם [כדברי הגר"ח].

ב דין לבישת הבגדים המיוחדים לו, אינו תלוי רק בקדושתו אלא צריך להיות בתפקידו באופן מלא, שהרי הם בגדי מלכות שררה. ועל כן כהן שעבר משררתו אעפ"י שדיני כהונה גדולה עליו, אינו יכול ללבוש שמונה בגדים. וכן כהן משיח, אעפ"י שקדושת כהן גדול עליו, אין בו דין שררה של כהונה גדולה ולכן משמש בארבעה בגדים [להלכה].

ג פרש"י, נלמד הדבר מכפילות לשון הכתוב: 'למשחה בהם [גדולה ושררה] ולמלא במ את ידם [חלות הכיהון]'

(א)

ב נראה מדברי הרמב"ם בכמה מקומות שהכהן הגדול, מצוותו לישב במקדש בכל עת בבגדי כהונה המיוחדים לו, מפני שהם בגדי שררה ולא רק בגדי שירות ועבודה כבגדי שאר הכהנים.

ג מזה שכתב הרמב"ם שאסור לכהן ללבוש כלאים במקדש שלא בשעת עבודה - בכהן הדיוט הדברים אמורים, כפי שמדויק בלשונו, אבל כהן גדול מותר. ולא רק במקום הראוי לעבודה, אלא אף מחוץ לעזרה, כל ששם 'מקדש' עליו - מותר ללבוש בגדיו

